

HOTĂRUL

◀ ▶ ▶ ▶ ▶ ▶

Revistă literară și culturală

◀ ▶ ▶ ▶ ▶ ▶

SUMAR:

Al. Negură	...	Colindă
Dr. Gh. Ciuhandu	...	Cuvânt de 1. Dec.: Chișineul-Criș
Ed. I. Găvănescu	...	Sate arădane (Satul Chișineu 1781)
Alexandru Nicorescu	...	Crăciunul amintirii (versuri)
Liviu A'bu	...	Asta e dar fericirea?
Marcel Olinescu	...	Poveste de Crăciun (schiță)
P. Bogdan	...	Colind peste crunt alean (versuri)
Ed. S. Găvănescu	...	Câteva însemnări mai vechi depe cărți bisericești
Mihail Axente	...	Noapte valahă (versuri)
Petre Pascu	...	Sinucis (versuri)
Al. Negură	...	Note de drum
Gh. Moțiu	...	Cântec (versuri)
Șt. Popovici	...	De ce ai trecut... (versuri)
I. Filipaș	...	Din carnetul unui lucrător
Pan	...	Cronica Rimată

Recenzii: CĂRȚI: „Mărgăritare negre“, de *Al. T. Stamoliad*; „File rupte din cartea războiului“, de *Gh. I. Brăteanu*; „Mamina“, de *Lascarov Moldoveanu*; „Foc în hanul cu tei“, de *I. Peltz* (a. n.); „Mântuirea mea — Dumnezeu“, de *Dr. Gh. Ciuhandu*; „Izvorul folkloric al poeziei religioase a lui Ion Pilat“ (m. p.). „Adelina“, de *Gh. Atanasiu* (m. o.); „Din țara cu bobii de aur“, de *Rom. Felian* (p. b.); „Acțiunea catolicismului ungiuresc și a Sf. Scaun în România întregită“, de *Onisifor Ghibu* (i. p.)

REVISTE: „*Lanuri*“ (a. n.), „*Libertatea*“, „*Progres și cultură*“, „*Revista vremii*“ (i. p.), „*Școala vremii*“, „*Gazeta cărților*“, „*Criterion*“, „*Lumină din lumină*“, „*Căminul*“, „*Plaiuri Secelene*“, „*Satul*“ (m. o.)

Insemnări: Salonul Oficial, Obiceiuri... m. o.)

Note: Vechile tipărituri românești, „*Revista Gândirea*“, Conferințele dlui O. Ghibu, Într'un cămin de domnișoare (tiberiu vuia).

HOTARUL apare sub îngrijirea unui comitet de redacție, format din următorii membri ai „Ateneului Popular Arădan”: Barbu Pompiliu, Ciuhandu Gh., Constantinescu Al., Găvănescu Eduard, Lupaș Octavian, Olinescu Marcel, Negură Al., Păun Mihai, Șt. Popovici, Isaia Tolan și Vuia Tiberiu.

HOTARUL apare lunar cu un singur număr dublu pentru lunile Iunie și August abonamentul fiind:

Pentru autorități, instituții și întreprinderi comerciale, financiare și industriale,

pe an 200 lei

pentru particulari 100 lei

* * *

HOTARUL va apare în 24 și 28 pagini.

PENTRU DOMNII AUTORI. Manuscrisele nepublicabile nu se păstrază și nu se înapoiază. Cele admise de comitet vor fi publicate în ordinea primirii.

Domnii autori sunt rugați a trimite manuscrisele scrise la mașină, pe o singură pagină și perfect citibile.

Pentru tot ceiace privește **redacția**: manuscrise, cărți, reviste, etc. a se adresa:
Al Negură, publicist, Arad.

Abonamentele și tot ceiace privește **administrația**, se vor adresa
Al. Constantinescu, profesor, Bul. General Dragalina, Arad.

NOTA ADMINISTRAȚIEI. Rugăm pe domnii abonați să ne trimită costul abonamentul pe adresa: Al. Constantinescu, Arad, Bulevardul General Dragalina, 16.

HOTARUL

COLINDA

In noaptea cu lumini atât de mici,
Că părea ceru-un nor de licurici,
Florile dalbe.
O nouă stea, în beznă aninată,
S'a pârguit în noaptea'ntunecată,
Florile dalbe.
Când spada de Arhanghel s'a aprins,
Și într'un staul geamătul s'a stins,
Florile dalbe.
A izvorât din cer un gungurit,
De Dumnezeu, în lume rădăcit,
Florile dalbe.
Și steaua a pornit la drum trei crai,
In nechezat și freamăte de cai,
Florile dalbe.
Și cari în urma lor lăsau scântei,
Și un clinchet mititel de clopoței,
Florile dalbe.
Și'n noaptea luminată de o stea,
Trei crai topeau sub șea întinderea,
Florile dalbe.
Și oprindu-se la porți, cântau „Sculați!
Sculați și glasul nopții-l ascultați!
Florile dalbe.
Și'n noapte se-auzea un zvon ușor,
De parc'ar fi cântat îngerii'n cor,
Florile dalbe.
Iar steaua se lega, din cer de sus,
Cu staulul în carele Isus,
In juru-i răspânda un gungurit,
De Dumnezeu, în lume rădăcit,
Florile dalbe.
Al. Negură

Fapte, nu discursuri — pentru România-Mare!

— Cuvânt de 1 Decembrie: Chişineu-Criş —

Rugăciunile și obșteasca noastră mulțumită le-am înălțat azi, după obiceiul românesc, în slava Cerului, către Cel-Preai-nalt, din prilejul aniversării de șasesprezece ani dela marea adunare națională din Alba-Iulia.

Ziua de 1 Decembrie, de atunci și pentru toate veacurile, va rămâne remarcabilă în istoria vieții românești. De ce? Pentru că la 9 Aprilie din acelaș an, unindu-se Basarabia, fără condiții, cu Țara-mamă și tot așa la 28 Noembrie Bucovina, — la 1 Decembrie, deși cu unele condițiuni, se adăoga Ardealul, complectând și definitivând opera de întregire politică-națională a Poporului român, într'un stat național propriu.

Ardealul, care robise mai îndelung, se declară și el, la 1 Decembrie 1918, o apă și-un pământ cu frații desrobitori, cu frații de pretutindeni!

Basarabia trăise, în două rânduri (1812-56 și 1878—1918), de tot 84 ani grei, sub cnută muscălească. Bucovina robise la Austrieci, la fel, 143 ani într'una, dela 1775 încoaci. Robia noastră, a Ardealului, fu cea mai lungă: peste o mie de ani.

Ce fusese viața noastră, mai înainte vreme, în Statul ungar? O știm cu toții: Trăisem o viață de robie milenară.

În aceasta lungă vreme de ispită, istoria noastră, cum ni-o spune cel mai mare istoric român N. Iorga, a fost scrisă cu lacrimi și sânge.

Din istorii, dar din viața celor ce au ajuns stăpâna ungurească, o știm: ce greu a fost jugul acelei stăpâniri! Câte sfortări trebuiau, pentru ca să ajungi a-ți ținea o școală a ta, din sudoarea ta, și să trimiți câte-un deputat „național român” în dieta ungară!

Orașul acesta și ținutul acesta, — cu Cărturarii luptători pe acele vremuri, și cu țărani blagosloviți de Dumnezeu cu brazde roditoare și cu mult suflet înțelegător pentru cauza națională românească, — sunt marturii statonice ale sbuciumului românesc, aici, împotriva urgiei ungurești.

Dar, iată, coșmarul — visul urât — al trecutului dispăru cu ivirea zorilor naționale răsărite de pe urma războiului desrobitor de neamuri. Războiul mondial deschise evanghelia nouă a drepturilor popoarelor asuprite. Frații noștri mai mari, liberi, cetiră și ei în evanghelia nouilor vremi și în conștiința obștească a sufletului românesc și, în două rânduri, ridicară sabia româ-

nească desrobitoare. Așa se întâmplă că, după o dureroasă înfrângere la început, și după strălucite biruinți de mai apoi: la Oltuz, Mărăști și Mărășești și în alte locuri, cu preț de jertfă mare de vieți românești și ortodoxe — să accentuăm și acest adevăr! — fu înfrânt jugul milenar și ni-se dădu posibilitatea, să ne adunăm la Alba-Iulia, ca și noi s'o mărturisim în fața lumii: că nu mai avem viață de robi, ci de oameni liberi, într'un stat național al tuturor Românilor.

Noima sau înțelesul acelei mari Adunări naționale dela Alba-Iulia era, așa dar, ca după biruința prin războiul mondial și prin armele românești — să adăogăm și noi, robii de ieri, hotărârea noastră sufletească și politică, de a rămâne pe veci nedespărțiți, și de a ne trăi viața noastră proprie liberă, frumoasă, harnică și trează.

În adevăr, vrerile noastre, mărturisite în marea Adunare națională dela Alba-Iulia, însemnau întâi de toate un strigăt de peste multe veacuri de restriște, al tuturor înaintașilor, că ni-a venit ceasul izbăvirii și al îmbrățișerilor frățești într'un vecinic legământ de stat național românesc.

Dar acele vveri exprimate la Alba-Iulia însemnau și înseamnă și **o poruncă de viitor**, pentru toți cei dela 1918 încoaci și pentru toți cei din viitor: să fim cu toții la marile noastre datorii, impuse de vremi și de răutatea omenească. Iar acum, nouă ni se cuvine ca aceste vveri ale Adunării din Alba-Iulia — să le strigăm în urechile acelorora, cari ne vreau din nou, dar nu-i vrem și noi; — în urechile acelorora, cari bucuroși ne-ar cuprinde iarăși în jugul lor și ne amenință cu revizionismul lor!

Dar tâlcul praznicului național din prilejul Adunării dela Alba-Iulia mai este și acesta: Să ne întrebăm, **cari ni sunt datorii**, ce isvoresc din marea eveniment dela Alba-Iulia de acum 16 ani?!

Lucru firesc, vom răspunde întâi de toate: Să mulțumim lui Dumnezeu, care a ridicat jugul robiei de pe cerbicea poporului român, și să ne punem toată încrederea în viitorul neamului nostru.

Dar, după cuvântul din Scripturi al Domnului: Mai este un lucru ce trebuiește. Și aceasta e: ca praznicile noastre naționale să ne fie nu numai pomeniri de biruinți ale trecutului, ci școală de întărire sufletească; să ne fie tot atâtea prilejuri de **examine ale conștiinței noastre: dacă și în ce mă-**

sură ne-am împlinit și ne împlinim datorii-le cetățenești? În strălucirea praznicelor de acest fel să căutăm — pe lângă înțelesul trecutului — mai ales taina mare și mijloacele de lucrare pentru asigurarea viitorului neamului și țării. Să ne facem, dela un praznic la altul, bilanțul sau socoteala: întrucât am propășit prin silințele de până aci, ori că doar ne vom fi lăsat ispitiți să trăim o viață fără de rod...

Să ne ispităm, deci, fiecare, încă de astăzi începând: Oare, cu ce și cu cât a **contribuit sau cu cât datorește**, de șasesprezece ani încoaci, la desăvârșirea idealului național, proclamat din partea Ardealului, la Alba-Iulia?

Să ne examinăm, fiecare în a sa conștiință: cu cât vom fi contribuit spre acest scop din vloga sufletului, din rodul muncii de toate zilele, din rodul brazdei — pe altarul propășirii neamului?

Fără de asemenea ispitiri de conștiință, praznicele noastre naționale vor continua să rămână, aceea ce sunt în mare parte, după cuvântul Apostolului neamurilor: numai chimvale răsunătoare, cu o scurtă rezonanță de o zi sau de câteva ceasuri numai. Ele vor deveni asemenea beșicilor de săpun, frumos lucitoare, cari se perd în nimicnicie, fără de alt rost, decât de a peri după ce ni-au desfătat ochiul o clipă de prea mic folos...

Praznicele noastre naționale trebuie **scrise adânc și statornic în sufletele noastre** și să li-se deie ființă reală prin faptele noastre bune, de toată ziua, pentru binele obște: pentru îmbunătățirea din nou a moravurilor creștinești și a celor publice.

Nici nu poate să se consolideze viața românească fără de fapte. Declamațiile de praznice, fie ele măcar în glas de inger rostite, ele tot numai vorbe rămân și nu pot ține locul faptei. Cuvintele frumoase și calde, își au și ele rostul lor, de o clipită. Dar ceea ce trebuie să rămână statornic în ființă, este fapta. Numai prin fapte se poate asigura progresul și bunăstarea; și numai fapta este aceea ce dă drept la existență și de viață, indivizilor și neamurilor.

Fapta este ceea ce ne trebuie **mai mult decât orice!** În ceasul primejdiilor, nu îngerii lui Dumnezeu se vor coborî, ca în Legea Veche, pe cai de foc, să ne apere frontierele și moșia; ci noi trebuie să ni-le apărăm. Iar în vremuri de pace, iarăși numai

fapta noastră — în lucrări de toată ziua și de toată clipita — va putea să fie mântuirea noastră și să ne deie asigurarea pacii de mâine și a viitorului tignit.

Așa fiind, noi cu toții trebuie să muncim, fără preget și fără precupețire: cu mîntea și cu condeiul, cu brațul și cu plugul, cu instrumentul industriașului și meseriașului, pentru a ne face viața mai ușoară și să asigurăm mulțumirea de obște și trăinicia statului.

Cărturarul să iubească mai presus de toate cartea și cultura și să se facă apostolul lor. Indreptătorii vieții politice și cetățenești să se considere puși mai mult în slujba obștei, decât pentru folosul lor. Impărțitorii dreptății și făcătorii de pace să se considere în misiunea lor, ca fii ai lui Dumnezeu. Țăranii, stăpâni pe brazda sporită prin reforma agrară și despovărați de mari sarcini prin conversiunea datorțiilor, deasemenea, să-și plece urechea sufletului asupra gliei românești, din care le strigă cenușa înaintașilor de odinioară: fiți, cu toții, credincioși moștenirii ce v'am lăsat și sărguincioși muncitorii ai brazdei, în care noi ne odihnim de veci, și din care voi trebuie să vă hrăniți, pe voi și țara întreagă!

Și așa, pe rând: nu există aceea stare socială între noi și acel suflet de român, pentru care praznicul național de astăzi să nu aibă un cuvânt de **îndemn și o porunca** chiar: de a ne face, cu toții, datoriile către neam, mai pre sus de interesele noastre particulare.

Dacă așa vom gândi și așa vom și lucra, praznicele naționale ne vor fi de cel mai mare folos.

Acest lucru trebuie să-l luăm aminte mai ales noi cei ce suntem la frontieră. Aici, ispitele sunt mai mari și bat mai ame-rințător la poarta vieții românești. Aici, așadar, trebuie să se desfășoare, în fapte vrednice, crezul în viața românească cea restabilită pentru deapururi în toate drepturile ei!

Să ne rugăm, deci, lui Dumnezeu, și acum și pururea, să ne ridice pe toții Români la această înaltă înțelegere a datorii-lor patriotice și să reverse darul și ajutorul Său, peste noi toți, pentru a săvârși cât mai multe **fapte de înălțarea neamului** și de izbândă asupra dușmanilor din afară și peste slăbiciunile noastre!

Dr. Gh. Ciuhandu.

Satul Chişineu

(1781)¹⁾

Acest sat face parte din slăvitul comitat Arad și e situat pe malul de nord al râului Crișul Alb. Are încorporată la el moșia Bököny, plină de numeroase păduri. Terenul acestui sat este potrivit atât pentru agricultură, cât și pentru fînețe, cam slab pentru pășune, și nu e util decât în anii mai umezi, căci în cei secetoși de obicei se usucă pe unde e înzestrat cu pământ sichișos.²⁾ În baza legii urbariale a fost redus la clasa a șasea și cuprinde 22¹/₂ sesii coloniale întregi.

Este locuit de Valahi, coloni de liberă migrație, cu ritul grec neunit, care își au și o biserică nouă în mijlocul satului, construită din material solid, care este servită de obicei în comun de doi preoți după îngăduința urbariului.

Se învecinează la răsărit cu satele camerale Adea și Sintia, la miazăzi, cu satul cameral Erdeiș³⁾ de care e despărțit numai prin râul Crișul Alb; la apus, cu malul numitului râu Criș, separând pe rând terenurile acestui sat și ale mai înainte pomenitului Erdeiș. Și, în sfârșit, la nord este închis de terenul satului comunal Zerindul-Mare.

Se folosește liber, în ce privește lemnele de foc, de lemnurile uscate și căzute, din pădurile încorporate la terenul propriu; iar pentru cele de construcții urmează după însemnarea domeniială.

E lipsit de promontoriu de vii și de aceea se folosește de crăsmăritul vinului curat, îngăduit nu numai dela sărbătoarea Sfântului Mihai și până la Nașterea Domnului.

Acest sat, fiindcă este capul acestui provizorat⁴⁾; din această cauză și funcționarii domeniiali ai locului obișnuiesc să rezideze aici, pentru care se află următoarele clădiri domeniiale; și anume:

Reședința preturei,⁵⁾ nu departe de podul de vamă așezat peste râul Crișul Alb și descris la satul Erdeiș, este situată pe o proprietate mai mare. E construită din lemn și din cărămizi; e destul de veche acum și

închinând spre prăbușire, încât nu se mai poate repara. Este acoperită în întregime cu stuf și e formată din trei camere cu fața spre miazăzi, care servesc de locuință pretorelui.⁶⁾ Sub acelaș acoperiș, cu fața spre nord este alăturată o bucătărie și, dincolo de aceasta, odaia familiei.⁷⁾ În partea de nord a bucătăriei era anexată o mică cămaruță de lemn, care tocmai la intrarea mea în curte, pentru descrierea casei acesteie, s'a prăbușit cu zgomot.

În fața acestei case spre răsărit, la dreapta, este o altă locuință veche de lemn, acoperită cu stuf, formată dintr'o cămară, pe care o locuiesc străjile și pandurii.⁸⁾

Spre nord se află un hambar de lemn vechiu, acoperit cu rogoz, putând să cuprindă circa 1500 măsuri de Pojon; cu acesta se învecinează grajdul preturei, alături cu un șopron pentru care, ce deasemenea este ridicat din lemn, acoperit cu rogoz, vechiu și ajuns într'o stare de ruină.

În fața reședinței de pretură, spre miazăzi, chiar sub ferestre, se află o grădină destul de îngrijită și plină cu diverși arbuști fructiferi, care, împreună cu întreaga curte a acestei case, este împrejuată cu pari mai vechiu, în multe locuri având nevoie de reparații.

În afara acestei îngrădituri, spre răsărit, se găsește un alt loc liber, pentru depozitarea stânjinilor de lemne, de care se învecinează o grădină cu iarbă, închisă cu pari buni.

În fața acestei reședințe, peste drumul regal, spre răsărit, se află biserica romano-catolică, ridicată din temelie din material solid, de către noul domn arendaș, cu propriile sale cheltueli, cu o mică sacristie alăturată, prevăzută cu un turn și clopote, iar înăuntru cu un altar închinat Sfântului Arhanghel Mihail și făcute dintr'un lemn tare. Aproape de aceasta, spre stânga, este casa parohială, tot așa clădită din temelie, din material solid, de către domnul arendaș, formată din patru odăi și o bucătărie, și acoperită cu scânduri. În aceasta de fapt locuiește domnul adm. al acestei biserici, călugăr din ordinul îngeresc al Sfântului Francisc, care este prevăzut anual pentru întreținerea sa de către noul domn arendaș, cu 100 florini renani, pe lângă alte cheltueli.

1) Din Conscriptio Regio Cameralis Domini, sic dicti Muntinensis fol. 125. Arhiva trib. Arad.

2) Terra salnitrosa.

3) Azi Pădureni; în text, Erdöhegy.

4) Provisoratus. Erau subîmpărțiri administrative ale comitatelor. Ar corespunde — neavând el termen propriu — cu plășile sau preturile.

5) Domus provisorahis.

6) Provisapalis.

7) fol. 126.

8) Hajdones.

În partea cealaltă a bisericii, spre dreapta, la aproape 80 de pași se află clădirea⁹⁾ fabricii de bere și distileria de rachiu, constituită din bun material de lemn, mare și având următoarele încăperi: anume, două odăi, o bucatărie și o cămară, acoperită deasupra și jos cu grinzi, care servesc de locuință proprie a meșterului berar.

Apoi intri în fabrica de bere mai încăpătoare, care este prevăzută cu al său alambic mare și o cadă mai mare cu solide cercuri de fer și un refrigerent de lemn. Pe urmă se învecinează odaia de malt, cu un cuptor vecin, necesar pentru uscarea maltului.

Pe lângă aceasta se află aici o distilerie mai mare de rachiu, conținând zece vase de aramă și 20 de căzi mai mari și mai mici. În care fabrică de bere astfel înzestrată, pe lângă mai sus înșiratele vase,

căzi și alambic, se găsește încă tot felul de lucruri necesare, atât pentru fierberea berii, cât și pentru distilarea rachiului și instrumente. Apa este aici destulă, căci se scoate din râul vecin Crișul Alb, care curge prin partea de răsărit a acestei fabrici.

În curtea fabricii se află un celar de lemn, acoperit cu stuf, în bună stare, care este potrivit pentru păstrarea rachiului.

Deasemenea se găsește aici un grajd de lemn, lângă un șopron pentru care, acoperit cu trestie, vechiu și aproape de o iminentă ruină.

Se mai află în acest sat o moară domeniială cu două roți și ridicată în râul Crișul Alb, care e în bună stare și servește mai ales pentru nevoile fabricii și, din această cauză nu aduce nimic venit separat.

(Va urma)

Traducere de **Ed. I. Găvănescu**

9) fol. 127.

Crăciunul amintirei

În noaptea asta sfântă de Crăciun
Când peste prag colinda se strecoară,
La vatra îndepărtatului cătun,
În noaptea asta sfântă de Crăciun,
Florul amintirei mă împresoară.

Aveam și noi un brad strălucitor
Ce-și răsfrângea lumina în oglindă;
În fața unui foc mângâietor,
Noi ascultam uimiți, cum în privdor
Se înfiripa în tremur, o colindă.

Sunt ani de-atunci! Cătunul părăsit
În vitregia soartei ne îndurate,
Din zi în zi povestea și-a urzit
Pe vatra undé eri a strălucit
Noianul de-amintiri înseninate.

Pășesc încet, o umbră se desprinde,
Și stropii de tăcere ce greu cad!
Tăceți, aud frântură de colinde;
Pe vatra amintirei se aprinde
Lumina fermecată-a unui brad!

În noaptea asta sfântă de Crăciun
La vatra spulberată și pustie,
Ca sufletele grele se adun,
În noaptea strămoșescului Crăciun,
Toți, ce-au avut cândva, o bucurie!

Alexandru Nicorescu

ASTA IE DAR FIERICIREA?

(Persoane: Flore Cioară Luncanu, Gliga Onu Ciobanu)

Lu: Vai, ce puține sunt turmele tale, ciobane din Munte,
Unde-ai pornit și încotro ai luat-o cu oile supte?

Cio: Vin dela munte, acolo oilele n'au ce să pască,
Nu mai e iarbă și verde pășune, trupșorul să-l crească,

Fle de geaba aleargă prin văi și din coastă pe coastă.
Chiar săltărețele capre zădarnic sar prin tufişuri
Când după țapi dau o raită pe stânci și secate frunzişuri.

Nu sunt mlădițe să taie cu dinții, nici frunze, nici muguri,
Crivăț și-a vremii urgie nici scatul nu-l lasă pe drumuri.

Mila mă prinde, când micii își vără grumazii sub foale

Și cu nesăț vor să sugă lapte din ugerul moale.

Da, de pomană morsoacă cu botul țitele crețe.

Lapte d'acolo ei nu sorb să stimpere foame și sete.

Nu au de lucru la stână stăpâni și tovarăși, ciobanii
Brânză 'n a foilor stână și urdă nu store cu anii.

Nu mai mărește mănzările părcii, botoașe sunt toate,

Fără de micii, de folos cele multe-s numai tăiate

Nu se lasă pe jos nici călbeaza să vină în urmă

Și nemilos să cosească slabele sporuri din turmă.

Fi, dar primește și vezi...

Lu: Ce?

Cio: nouri de colb se adună...
Par'că din lanțuri și frână-i pe cale să iaș'o furtună.
Mulți ani și zile au trecut fără una ca asta, fârtate,
Cred, nici bătrânii ciobani n'au avut de așa ceva parte.

Am năzărit noi de mult... In aer o dogoritoare

Boare și ochii, vai, se topiau de focul de soare:

Fără 'ncetare măgarul sbiera și dădea din picioare.

Se asfințise... Noi, păcurarii, boldiam înainte

Turmele rupte. Berbecul, cela mai țanțos și sprinten

Doi pași săria înainte și doi înapoi și rotia din

Dreapta spre stânga și iarăș spre dreapta din

Stânga. Cu ochii spre cer lincrunțați, el zărise roscată

Steaua acea ciudată, un sâmbure mare cât capul

Unei leoaice-arămie, c'un trup ce într'o coadă de bălaur se întinde

Lu: Vai ce 'ntâmplare ciudată ne spuni tu, nepoate ciobane

Cio: Lasă-mă 'n voia să gat cu povestea, tată luncane.

Lu: Zi!

Cio: Căpiase berbecu' săracul. Oilele toate

Il înbumau: miorița, miorii în juru-i tot roate

Zburdă și joacă. Zădarnic... Cometa în baia de soare

Jos se coboară luând o figură bălaie de oaie.

..Inmărmurit de vraja femelei fermecătoare,

Nu se mai ține berbecu' d'a lui precurată mioară,

Care departe de mielul-i iubit preste muntii se coboară.

Nu se gândește de-acuma la turma, care-l iubise,

Numai la oaia nălucă, ce simțu și mințea-o răpise.

Și înzădar își adună măgarul turmele sale:

Țapi și berbeci și oile și capre, toate-s prin vale,

Rău risipite tănjesec, rătăcind fără gazd', a tândală.

Noi, ciobănei și păstori, încercat-am cu buna străngere

Turmele noastre. Scutarii și ei asmutise dulăii

Sprinteni și oacheși. De geaba! nu se mai poate s' strînge

Dorul nestins la berbec după voia de minți vrăjtoare

Lu: Vai, ce năpastă, pe voi, măi nepoate ciobane. De crede-mă

Nici pe la noi nu e bine în Luncă. In holde picat-

Neghină rea și tăciune, de par'că din ceruri urgă

Toată pe noi ne ajung. Intre oameni ura și pisun

Cea veninoasă își vasră veninul și boala, că cei bun

Nici nu mai stau între noi. Și se spune, că ieri dimineață

Când la răscruce își dau întâlnire strigoii și vrăj

Iei pe copac jeluindu-se, curbli cobiră a jale.

Fapt, Văsălie-al Isaiei, ne mai putând să aștepte

Zile mai bune, s'a dus amărit pe cărarea cea lungă

Cio: Dacă așa zici, tată Luncane, dihonnia vremii

Rău și-a întins stăpânire în lumea această frumoasă

Asta e dar fericirea? Oilelor, dați înainte!

Nu este loc pentru voi nici aicea în țara mănoasă

Arad, la 25 Nov. 1931.

Liviu Arbu

Poveste de Crăciun

...și fulgii cădeau încet, domol ca o bine-cuvântare episcopală, peste căsuța tronită, o jucărie de „papier maché” presărată cu soizi de naftalină, în timp ce se auzia tot mai slab, tot mai departe, mai mult ca o amintire, de cât ca o realitate, cântecul monoton și stins:

...că vă vin colindători
florile d'albe
noaptea pe la cântători
florile d'albe...

Pusei mai multe puncte, ordonat simetric, — iar pe cel din urmă apăsător de tot — și mă iscălii mulțumit și orgolios.

Recitii încă odată povestea, ștersei două virgule ca să pară fraza puțin cam hermetică, schimbai la cuvântul „cântec” pe „â” în „î”, pentruca originalitatea să fie mai completă, îndoiii frumos hârtiile ca pe niște acte oficiale, de care depindea viitorul meu și plecai întins la redacția revistei „Soarele literar”.

— „Am adus-o, — deschisei gura în loc de bunăseara.

— „Ei bravo! Imi place. Ești om de cuvânt. Zi-i. Ia loc și cuvântă... mă pofti amabil și dulceag, directorul revistei și prietenul meu Amos Dudulescu.

Mă făcui comod în fotoliul de piele, — puțin cam uzat al redacției, și începui să citesc. Am citit cu patos și inspirat. Succesul mi-ar fi fost pe deplin asigurat, dacă din nenorocire, fotoliul n'ar fi avut telurile stricate și un capăt de sârmă nu mi-ar fi făcut șederea în fotoliu incomodă. Asta m'a enervat strașnic și s'a resimțit în timpul cititului. Nu știu cine a spus — „Dacă nasul Cleopatrei ar fi fost cărn, fața Europei s'ar fi schimbat cu totul”. Se poate. Eu știu însă că dacă fotoliul acela n'ar fi avut bucata aia de sârmă deranjată, azi eram scriitor consacrat. Păcat...

După ce-am isprăvit lectura, directorul revistei și amicul meu Amos Dudulescu mi-a spus textual:

— „Dragă amice, nu te supăra, dar nu-ți pot publica povestea.

— „Cum? De ce?”

— „Ești prea înaintat pentru revista rucă. Voi modernistii sunteți — iartă-mi expresia prea obscură. Citești, citești și nu înțeleg nimic. Eu vreau o poveste ca pentru publicul de Crăciun. O povestește cu stea, cu copii cu colinda, cu fulgi de zăpadă, cu... cu...”

— „Am. Am și stea, am și colindă, am și fulgi... ripostai eu furios.

— „Ai! Da! Nu tăgăduesc. Dar cum? Când credeam că vorbești de fulgi, tu vorbeai de clopote, și când vorbești de colindă

eu am crezut tot timpul că era vorba de dragoste...”

— „Ei, păi vezi? aici e originalitatea mea. Sugerez, pun mintea și fantezia cititorului...”

— „Ba, te rog, să le lași în pace. Cititorii de Crăciun citesc de obicei, după ce-și strică stomacurile cu mâncarea prea multă. Și atunci vreau lucruri diverse, simple ca e colindă, să le mai stoarcă o lacrimă, să-i mai învoieze. A fost prea obositoare sărbătorirea nașterii Mântuitorului pentru trup pentru ca să vii tu să le mai obosești și mintea. Nu. Nu te supăra dragă, dar vezi și tu. Refă-o sau...”

— „Nu, Domnule Dudulescu, compromisuri nu fac. Te salut... și eșii demn și cu manuscrisul în mână.

Redacția revistei „Inteligența”.

— „Am onoarea să vă salut, dle Director...”

— „...lut.

— „Dle Director, am adus o poveste pentru...”

— „Poveste? Dle autor, revista „Inteligența” este o revastă intelectuală. Povestile du-le la „Dimineața Copiilor” sau la o revistă de folklor...”

— „Nu, dle Director... așa i-am zis eu poveste, dar e o fantezie...”

— „Fantezie? Ha, ha, ha. Păi ai greșit adresa onorabile. Du-te vis-a-vas la „Laleana”. Acolo se publică orice elucubrație.

— „Dle Director...”

— „Nu, nu, nu, „Inteligența” este o revistă intelectuală, rațională și logică. Nu admitem romantism, intelectualism. Vrem poezie pură. Am zis. Salutare.

Redacția revistei: „5×5=25”, revistă de avantgardă și de afirmare curajoasă. Scobor, scobor mereu până ajung într'un subsol atât de slab luminat, încât nu pot să spun dacă era curat sau murdar. Atât știu că simțul meu olfactiv a avut mult de îndurat. Dar când ești în serviciul Artei... Caut Redacția, dar nu izbutesc să descriez nimic în această semiobscuritate mistică. Bat la prima ușă.

— „Mă rog, aici e...”

...dar trebui să recunosc îndată că o bucătărie nu putea fi redacție și schimbai întreținerea:

— „Mă rog, nu vă supărați. Unde a redacția revistei 5×5=25?”

— „A fene engemet, că io mi-s bolundă di cap de câți coată după asta, — se înfurie o Julișcă blondă și roșie ca o portocală.

— „Meri numa mereuș și inde ai auzi cum'ta vorbă multă, aclo-i.

Mulțămii frumos și plecai. La a patra ușă se auzia o psalmediere continuă. Bătui și intrai. Deschisei ușa cu timiditate și intrai. Un fum de tutun, de par că ași fi intrat cu avionul în împărăția norilor. Păreau așa de groși, încât mai mirai că vorbele puteau să-i străbată și nu se 'nealciau în ei:

Vis de Iemn felinar clandestin în elementă regală sublimată de creolă.

— „Dl. director, Vă rog...

Cascadând în filodormă arc voltaic de-abanos,

— „Cum ași putea vorbi cu dl Director..

Sarabanda milenară funigiei în Cosmos...

— „Mă rog, dl Director — urlai eu cu desperare. Din împărăția ceia a norilor țâșuiră spre mine draci negri, obiecte casnice și țipete ascuțite:

— „Trogloditule! Barbarule. — Afară... Huideo.

— — — — —
Cenaclul criticului Făgheteanu...

— „Buna ziua Maestre.

— „Ei, să trăești băiatule. Ei, ai ceva?

— Da, Maestre. O poveste de Crăciun.

— „Ei, cam demodat. Nu se mai poartă.

Ei da 'n fine citește...

Și-am citit-o. Când ridicai ochii, pe fețele ascultătorilor mi se păru că joacă un zâmbet compătimitor. Ici și colo deslușiam niște obrazuri ce se schimonoseau să oprească explozia unui răs. Plecai îndurerat ochii în jos și așteptam resemnat la moartea lovitură de grație: cuvântul Maestrului. Și cuvântul nu mai venea. Cum răsesele începură să spargă bariera trasă de respectul datorit Maestrului, îmi întorsei capul ca spre un liman de scăpare, spre scaunul Obez și totuși cu naivitate copilărească în fața-i diformată, eu mâini pe burtă, așa cum o fi făcut pe vremuri și taică-său, popă din nu știu ce cătun din munții Olteniei, Maestrul — pe care l-am admirat și temut ca pe un Jupiter tonans al literaturii, Maestrul meu preferat, ei bine, Maestrul dormea...

— — — — —
Umblam de 10 minute pe culoarele încălcite din palatul marelui cotidian: Zorile”

— „Dl Savu?

— „Da, eu. Ce poștești?

— „Am o poveste de Crăciun; dacă o puteți publica în numărul de Sărbători. V'a vorbit de ea, cred, dl. Sorin Velca.

— „Ah, da... dta ești tânărul...

— „Cicerone Dubău.

— „Ah, da, dl. Dubău. Știu. Numai că nu mă ocup eu de partea literară. Treci te rog, în etajul al IV, ușa 24, culoarul 2 la dl. Flaviu Pană. Ii dai te rog, biletul acesta și... s'a făcut.

Etajul al IV-lea, culoarul II, ușa 24. Bat.

— „Intră.

— „Dl. Flaviu Pană?

— „Da, ce poștești?

— „Am o poveste de Crăciuni, ...și-i întinsei biletul.

— „S'o văd.

Ii dădui manuscrisul. Il frunzări repe-de citind pe sărite și pronunțând câte o vorbă cu glas tare.

— „Nu, nu, nu se publică.

— „De ce, dle Redactor, mi-am pus tot sufletul în ea.

— „Te cred, tinere și mise pare că e chiar bună. Dar n'o publicăm. Asta-i o poveste pentru pensionari și fete bătrâne. S'a săturat lumea de literatura lăcrimoasă. Publicul vrea literatură socială, umanitaristă. Să ne dai ceva despre Crăciunul proletarilor. Ceva aspru, brutal! Sau ceva cu Isus Cristos vorbind pescarilor și să strecori cu abilitate vre'o câteva maxime marxiste. Ei, dacă o poți aduce așa din condei, atunci mai vino pe aici. Dacă nu... și gestul fu așa de elocvent, că nu mai trecui pe-acolo.

— — — — —
Mai mult împins de spate, intrai în redacția ziarului „Drapelul” creștin și național.

— „Sănătate, frate Georgescule. Ți-aduc un talent proaspăt și viguros.

— „Sănătate. Bine-ai venit în mijlocul nostru.

— „Are și-un manuscris, pentru pagina literară, porni iar prietenul comun.

— „Da? Să-l vedem. A! O poveste de Crăciun. Imi dai voie?

— „Poftim.

Și dl. Georgescu se cufundă în cetit, ca 'ntr'un pat moale și călduros. Din când, în când diferite gesturi, cari mi se păruseră la început simple ticuri nervoase, treceau ca o înfioare peste o apă, pe fața lui negri-

cioasă. Arcurile sprincenelor se nălțau din ce în ce, amenințător.

— „N'are specific național, decretă subtilic dl. Georgescu.

— „Specific național? repetai fără vlagă și fără să mă mai mire nimic.

— „Da. Uite. Povestea dtale nu se situează în timp și spațiu românesc. Nu vorbești nimic de satul românesc, de costumul românesc... de obiceiurile românești... de... sufletul românesc... Incolo-i bine. Schimb-o te rog, pe ici, pe colo, dă-i un caracter ferm, național și... țî-o publicăm.

E seara de Ajun. De sus, dela mansarda mea dela etajul al 7-lea, mă uit îngândurat la această Capitală, care nu mă vrea. Fulgi mari cădeau domol, încet ca o binecuvântare episcopală, peste casele și oamenii, cari se vedeau acolo jos în stradă, mici, egoiști meschini. Mi-am rupt manuscrisul bucăți, bucățele și i-am aruncat cu mână darnică, fiuturii de hârtie să se amestece cu fulgii de zăpadă într'un dar divin, inutil și neînțeles.

Marcel Olinescu

COLIND

Raza soarelui
floarea soarelui.
Clopoței de argint
arădică dalb colind
povârnișului de nea
cu săgeți de brazi, țintind
fiecare steaua sa.

Raza soarelui
floarea soarelui.
Fructul ernii-atârnă greu
crengi sclipind în apogeu,
peste prunci colindători,
cochetând cu Dumnezeu,
cald, pe gâturi de viori.

Raza soarelui
floarea soarelui.
Ingeri duc spre cer de stei
poale pline de scânteii,
să înfigă pentru toți,
sus, pe scări de funigeei,
câte-o stea de patru coți.

Raza soarelui
floarea soarelui.
Azi în fie-ce cămin
maghii din pustiuri vin
— dromaderii încărcăți —
ieslei pruncului divin,
de lumină ngenunchiați.

P. Bogdan

Cîteva însemnări mai vechi depe cărți bisericești

Prin bunăvoința dlui Tiberiu Vuia, distinsul nostru colaborator la această revistă și un pasionat îndrăgostit al cărții, am avut posibilitatea să copiez aceste câteva însemnări scrise pe paginile albe ale unei vechi cărți sau manuscrise bisericești, aflate astăzi în proprietatea sa. Publicând aici unele dintr'însele, ne întrebăm câte asemenea cărți nu zac uitate prin colțuri de pod sau în lăzi, pradă distrugerii încete dar sigure a vremii! Cu ele dispar, în multe cazuri, prețioase știri despre oameni, întâmplări și năcazuri dintr'o lume dispărută azi, care ne grăește însă atât de simplu și de patriarhal, dar atîta de convingător.

Incepînd această rubrică, dorința noastră ar fi ca acei preoți din această Eparhie, care posedă asemenea cărți cu însemnări, să le copieze și să ni le trimită nouă sau să le publice personal în această revistă sau alte publicații. Ar fi o faptă și creștinească, dar și una românească, de complectare a unui trecut de cunoscut.

Gîndul nostru ar merge mai departe și ar voi înfiriparea acelei biblioteci și a aceluși muzeu istoric-religios al Eparhiei, unde să se adune și să se păstreze prețioasele rămășițe, care vorbesc despre strămoșii noștri de pe aceste plaiuri.

Realizarea unor asemenea așezăminte ar fi dovada unei superioare preocupări de a da posibilitatea celor ce vor urma mâine să-și cunoască pe acei ce au stat strajă aici Bisericii și Neamului.

Dl Tiberiu Vuia are în biblioteca sa lucrarea lui Petru Maior „Predice sau învățături la toate Duminicile și sărbătorile anului”. Volumul, bine păstrat și legat în piele și carton, a aparținut într-o vreme lui „Ioanu Tiepau protop. Lipovii”, cum spune iscălitura.

Ajung în sfârșit, la însemnări. Pe prima pagină netipărită a Predicilor se află această mențiune manuscrisă, în litere chirilice:

„Această Predică iaste a Bisăricii Satului Căprioara, cumpărată cu 20 f. în bancă (?) Valute dela Acestu Simeoan Pantu pe trecătoriul de Cărți. In Anul 816”.

La sfârșitul cărții, pe prima filă e această însemnare cu litere chirilice:

„Mare fomete au fost în Anu 816 și 1817. adeca au fost șineagu de grâu cu 60 f. în valute, adeca în acelaș au cucuruzu așiderea, și orzu cu 40 f. adeca grâu și cucuruz în Bani de argint cu 24 f. și orzu cu 16 f.

argint. In ani acestea mam întămplat în Arad în luna lui Iunie și am văzut oameni morți de foame pre ulițele aradului.

Solomon Alexandrovici
Paroh Caprioara”.

In josul paginei sunt următoarele informațiuni scrise cu creionul:

„1863. au ars în Lipova 240. case fara alte zidiri. — și au fost seceta mare.

In 1876. au bătut bruma ville de nau remasu nimicu — grau slabu — și pucinu — fenu — desi au fost ploii multe inșă frigi fiind — pucinu și reu. — din 1 lantini de vie — nici o cosioapa de struguri — nu pune”) — mere pere wisine persece”.

Pe pagina următoare:

„In Anul 1817 cătră luna lui Martie au fost Șineagu de grâu cu 40 f. în Valute așiderea întra acestea bani, au fost șineagu de cucuruz cu 28 f. Orzu cu 24 f. Ovăzu, cu 12 f. șineagu. In Anu (Anu) 816 au eșit Murășu de doari cît abea să ține minte, așa fomote mare cum au fost murăși, încă așa fomete nici nau fost, aici în Satul nostru au murit oameni de foame, adeca Mitra a lui Ionoși Dobrei fata lui Petru Cionca. La luna lui Iunie 817 au fost Șineagu de grâu cu 60 f. șineagu de cucuruz cu 60 f. și orzu cu 40 f. Foarte mulți oameni au murit de foame până la 30: de oameni au murit în Anul acesta”.

Publicate de **Ed. I. Găvănescu**

SINUCIS

10

lui Al. Neacșu in memoriam

Iumănări topesc ghirlande peste sicriu,
Și tremură sufletul căld încă de patimă.
In mână, nervi ce legănu cândva un viu
Ca niște crengi de-asupra lui se clarău.

Fiorii sfâșie panglici pe cununile grele
In tăcere, cruce pe pieptul de ceară.
S'a surpat pe undeva, in depărtări, vr'o
De-și trase cerul vâl de crep pe stele?

...Și nu va mai fi zornăit metalic la călcăiu,
Ca la 'ntâlnirea când se schimba inele.
Tâmpla — pierdută în gestul singur, cel
Coboară în ape, departe, două mărgele.

București, 27 Noembrie 1934.

Petre Pascu

„Ateneul popular“, la Chișineu-Criș

Note de drum —

A fost vorbă aruncată și n'ași putea afirma, și bine gândită!

A fost auzită la una din ședințele „Ateneului popular aradan“, cum se aud altele multe și tot atât de felurite. Și dacă ecoul propunerii pentru prăznuirea zilei de 1 Decembrie în frunțașă comună Chișineu-Criș, s'a dovedit unanim, nici realizarea n'a cunoscut vre-un fel de piedică.

Și dacă-am pornit pe calea unor mărturisiri prea intime, să ne fie îngăduită continuarea Programul desfășurat la Chișineu-Criș, în cadrul a două șezători, a fost o improvizare în acord cu anumite circumstanțe, ratificat de cei cari figurau în el, cu avântul unei declarații de războiu, de cei sortiți să rămână la vetre.

Momentul plecării, n'a depășit nici el conduita prezenții membrilor Ateneului, la obișnuitele ședințe săptămânale, din care cauză întârzierea a fost numai de-o jumătate de oră! Cum mașina nu putea rămâne streină unei tradiții, s'a mai înscris și ea cu altă jumătate de oră, prin cele trei pane de motor în drum, așa că descinderea „ateneiștilor“, în comună, n'a mai avut vreme să primească haina bănuitei sărbătoriri.

Primul contact cu localnicii fiind luat direct în biserică, gândurile n'au mai putut fi grăite, șupărarea unora și dezamăgirea altora, fiind repede risipite de predica ocazională, rostită ca nici odată mai frumos, poate, de părintele Gh. Ciuhandu.

Ateneul începuse a-se impune, localnicii dând semne c'au înțeles întârzierea dincolo de sfertul de ceas, legiferat de Academie.

Insuși bătrânul luptător național d. dr. Ioan Suci, gata ori când de-o răfuială, și-a înseninat umbra sprincenelor, zâmbind sub amintirea evocației desprinsă de predică, dintr-un colț al lojii corului.

Ce-a urmat între biserică și prima șezătoare, nu face parte din notele de drum, și putem spune că „ateneiștii“ s'au bucurat de găzduiri tradiționale și ospătări, dincolo de asteptări.

Prima șezătoare s'a vrut ținută într'un cadru de șube albe, cu fețe de țărani de imprimată trăsătură dacică. După cum singuri ne-au recunoscut, veniseră din curiozitate: „**N-au mai venit domnii pi la noi, ia di pi timpu alegirilor!**“

— „Și cum v'a plăcut șezătoarea noastră!“

— „Apăi d'asta tot să mai hie, că nu strică mîntea rumânului, ca pustia di politică! Că n'a știută oamini bini că di ce vin domnii di la Arad, că di știam mai aduceam și din ai prunci s'auză și ei o vorbă de rânduială. — Da mai poftiți dom-

niile voastri și pă'n alti sate să mai știe și alții că sânt din ai rumâni, cari poati să vorghească și mai o ză, fără să scape o vorbă din politică!“

Și le-am făgăduit că ne vom duce.

La șezătoarea de seară, au venit surtucarii și femeii, desprinse autentic din rama orașelor. Surtucarii în haine de zi rară, și femeii în tualete după jurnalul sezonului.

Am aflat acolo oameni prea buni, pentru a le aduce aici cel mai redus accent de critică. Ne-au mărturisit că văd în orașeni, niște presupuși favorizați ai soartei, spunând că adevărata viață nu poate fi naturală, decât într'o adunătură de case așezate pe străzi nepetruite și cu porci grași în ogradă. Pentru ei, ceasornicul indică prea vizibil și permanent trecerea timpului, când e prea destul ca odată pe zi să ți amintești așa ceva, prin cântatul cocoșului dimineata!

Am avut impresia, că șezătoarea i-a încântat mai puțin, decât urmarea ei.

Atunci „ateneiștii“ nu mai ședeau la distanță, având în mijlocul lor pe organizatorul Adunării de la Alba Iulia din 1918, ci deveniseră ceia ce i idica chipul: oameni ca toți oamenii. Unii mai glumeți și comuricativi, alții mai închiși, regretând poate că i-a prins o oră atât de târzie, prin „căfane“.

Cartea de vizită ce-a mai norocos inspirată a improvizației a avut-o acela care în ultimele două nume ale „Hotarul“,ul n'a scris nici un rând. Se rezervase pe semne acestui scop. Părintele Ciuhandu părea mai tânăr ca oricare dintre „ateneiști“, iar „subtilul“ t. v. desprindea cuceriri de-o clipă, în rândul unor fetite, care visează dragoste cu poezi, Octavian Lupas, și-a continuat opera de documentare asupra trecutului Chișineului; Marcel Olinescu improvizându-se ad-hoc, în administrator al fondurilor revistei! Numai M. Bogdan, căuta zadarnic un nou subiect de „rurală“, dar prea accentuata apropiere de I. Pogana, îi șoptea „zadarnic cauți poezie, într'o lume unde se umblă cu scrisori de recomandatie!“

Singur Făniță Popovici, impresarul veritabil al acestei manifestări culturale, nu mai prididea cu atențiile, atât față de musafiri, cât și de mulțimea prietinelor locale.

...și târziu în noapte, decorul cu pronunțat accent de feerie, s'a cerut destrămat: cortina s-a lăsat peste-un spectacol în continuare, „ateneiștii“ aducând până la porțile orașului regretului întoarcerii... spre inimic.

(a. n.)

CÂNTEC

Lumina gălbuie
Ce cade din soare,
In mine se suie
Și tainic mă doare.

M'aplec peste umbre
Și 'n mine cetesc,
Cum zilele sumbre
Incet se topesc.

M'acopăr pe față
Cu'n bulgăr de tină:
Mi-e scris pe viață,
Să mor de lumină...

Gh. Moțiu

De ce-ai trecut...

Unde mergi, unde mergi
Pe ponor de suflet gol,
Gând domol, gând domol?

De-atâta timp te-aștept să vii
de ani, de ani...
In fața porții să oprești,
să bați încet, să bați încet:
Sunt morți în suflet
și nu vreau să'i trezești!
De-atâta timp te-aștept să vii...

— — — — —
— — — — —
De ce-ai trecut fără popas?!

De-ai fi rămas, de-ai fi rămas,
Gând domol, gând domol,
Pe ponor de suflet gol...
Dece-ai trecut, fără popas?!
De-ai fi rămas, de-ai fi rămas...

St. Popovici

Din carnetul unui lucrător

Spălătoreasa

Toate păreau la fel în dimineața aceea friguroasă de toamnă, ce-și anunța apariția tardivă pe aceste meleaguri. Adecă, lucrătorii din mahalaua orașului fără port la mare își părăseau locuințele des de dimineață, iarna ca vara, odată cu tramvaiele din depou, cu lăptăresele de profesie și vitele scoase la pășune. Cu toții, cei închinați muncii de totdeauna, se îndepătau în pas grăbit spre chemarea de fiecare zi. În gară, tocmai sosise „personalul de Teius” care printr'un șuerat lung și strident accelera manevrarea frânelor, iar în colț, polițaiul, contrar obiceiului era la post. Atmosfera însăși își continua monotonia, astfel că, un fapt a putut trece neobservat chiar de băcanul Teodor Rugină, care de altfel era atotștiitor în partea locului. El era centrul tuturor informațiilor, nu numai din strada 13 Noembrie, locuită aproape în întregime de cetățeni de mână a patra, ci și din împrejurimi. E drept că spre aceasta îl favoriza mult și faptul că era conducătorul „Cooperativei” de unde se aprovizionau cei din jur, mai cu bani, mai fără, dar mulți, lăsând să fie trecuți cu sumele într'un registru gros și murdar, numit între băcan și musteri de „Cartea Neagră”.

Strada 13 Noembrie era socotită un fel de uliță principală a mahalalei. Tei mari și frumoși o împodobeau pe ambele laturi, răspândind vara mirisme, iar prin faptul că acum erau lipsiți în întregime de podoaba naturii, păreau cu toții de aceeași mărime, afară de trei, ce se aflau în fața casei lui badea Vasile. Acesta „pădurar de viță veche” cum îi plecea să se numească, era cunoscut pe acolo pentru inima-i bună și milostivă, mai ales de când unul din fii săi, Mihail, i-a lăsat în paza Domnului, trecând la cele eterne. A căzut în război spintecat de un obuz ce nu i-a lăsat teafăr, decât lanțul ce-i purta la gât, și „Visul maicii Domnului”, de care nu se lipsise niciodată și pe care-l avea totdeauna în buzunarul vestonului.

După ce a primit prin „Crucea Roșie”, obiectele rămase, bătrânul, atât de vesel odinioară, părea tare mâhnit, nu-l vedea nimeni zâmbind și murmura încontinuu.

Ce-l durea mai tare, era poate și faptul că, pierduse pe fiul cel mai drag, din doi ce-i avusese pe front, în urma căruia mai rămănea și o fetiță, ce nu și-a văzut părintele „dus departe” cum i se spunea, decât o singură dată.

Badea Vasile care avea cincizeci și șase frăgar, să i se urce pe genunchi. Dar vai!

se de ani, și-a petrecut toată tinerețea prin pădure, unde ocupa o modestă funcție de pădurar, la o firmă particulară. Om voinic, înalt, cu fața plină și niște mustețe mari stracojii, avea în el totuși ceva din frăgeziunea mărului roșu și putred în interior, deoarece suferea de reumatism, din care cauză a fost nevoit să-și lase postul.

Hotărârea asta a luat-o de acord cu nană Mărie, soția lui, urmând ca restul vieții ce-l mai au de trăit, să-l petreacă alături de cele două surori. Zis și făcut.

Acestea locuiau sub acelaș acoperiș în casa zidită de badea Vasile, dar în locuințe separate. Totuși raporturile dintre ele nu erau dintre cele mai bune, certurile veneau mai repede de cât schimbarea când s'au hotărât să-și petreacă restul zilelor în mijlocul odraslelor.

Prima dată ocupară un loc la Ileana femeia lui Ștefan, al doilea fiu, pentru că avea locuința așezată imediat lângă poartă — zice nană Mărie. Gura uliții, remarcând acest fapt, l-a pus în legătură cu răceala ce exista între bătrâni și Mihail. S'a căsătorit contra voinții părinților și ce era mai grav în special pentru Mărie e, că fiul ei a luat o fată săracă, pe Elița spălătoreasa. De aici toate necazurile!

Încercat-a bade Vasile să îmbunătătească raporturile între soacră și noră, însă totdeauna eforturile lui au fost zadarnice și copleșit de necazurile ivite, la un apus de soare și-a dat sfârșitul.

Tristul eveniment a îndoliat în afară de neamuri și vecini, mai ales pe Elița, care pierduse acum și ultima speranță de bine. Ba fiind împiedecată de soacră să asiste la înmormântarea lui bade Vasile, a fost nevoită să privească tot timpul pe fereastra închisă, alături de fetiță, care nu înțelegea rostul ciocilor și plânsul nesfârșit al mamei sale. Anicuta plângea și ea, iar lacrimile lor se întâlneau curgând șiroaie pe geamul ce da în spre stradă...

Doi ani s'au scurs apoi de când trupul neînsuflit al lui bade Vasile a fost așezat în mormânt proaspăt. Locul acela era acoperit cu iarbă, a doua oară. Ștefan s'a întors din prizonierat, reluându-și meseria de zidar, unde muncea cu dragoste și sârguință; vroia s'ajute și pe fica fratelui său căzut în război. Era atât de dragălașă, zâmbea așa de argintiu, când Dumineca după masă, fugea la dânsul în curte sub

atât era de ajuns, ca el să fie chemat în launtru, sub un pretext oarecare, pentru ca cele două femei din vorbă în vorbă să bârfească pe Elița, spălătoreasa. Elița creștea fetița muncind din greu ca spălătoreasă la o „Baie Populară” unde lucra din zori până seara târziu. În fiecare dimineață, la cinci ore, își scula fetița din somnul cel mai dulce, o lua în spinare și astfel o ducea până la o soră a ei unde o lăsa peste zi, pentru ca de-acolo să meargă înapoi, încă vre-o doi kilometri, până la serviciu.

Acestea se repeta zi de zi, timpul se scurgea încet; până într'un ajun de sărbătoare, când Elița nemai putând suporta munca asta de sclavă, i-au sleit puterile până s'a îmbolnăvit. Acum singura speranță era bunul Dumnezeu. Fetița mică și slabă, părinții departe, unele rezerve agonisite le-a dat unui cumnat, fără să știe nimeni — așa ca între neamuri — dar fiindcă nu i-a rodit pământul n'are de unde să-i înapoieze. Bolnava adeseori cu ochii în lacrimi cânta ceasuri întregi, deslegarea tainei aceluiaș mâine, în legătură cu existența fetiței. Ușa nu i-o deschidea — în afară de vecina ce-i tăia lemne — nimei. Doar Ștefan s'a interesat odată ș-a prin interdeschizătura usii, dar și atunci a fost văzut de soacră și de aci vai și amar.

A urmat apoi dimineața aceea friguroasă de toamnă. Pe la orele șapte, vecina din fața casei venise ca de obicei să-i aducă laptele și să-i tace lemne. În cameră toate cele obișnuite, adecă: un pat lângă perete, masa la mijlocul la stânga atârnat în-

tr'un cui, chipul în uniformă de sergent, lui Mihail de-asupra patului o icoană a sf. Fecioare, lipsea doar chipul drăgălaș al Anicutei. Vecina dăduse binețe, însă crezând că dorm s'a retras la vârful degetelor, fără să-și de-a seama de lipsa fetiței, care eșise înainte cu o oră.

Elița bolnavă tot mai rău, peste noapte a murit alături de fetiță. Anicuta când s'a trezit a început să-i vorbească ca totdeauna, însă nu primise nici un răspuns, cu toate c'a îmbrățișat-o și a sărutat-o de atâtea ori. Atunci fără să fie observată de cineva, a deschis binișor ușa, și așa cum era cu capul gol, într'o cămașă subțirică și desculță, a pornit la drum să-i spună la tușă-sa, că mămica nu vrea să vorbească...

Cam pela amiazi, din a treia stradă o bătrână căreia i s'a făcut milă de ea, a adus-o înapoi, întrebând din casă în casă, până ce băcanul Teodor Rugină a îndreptat-o, spre casa lor. Acolo câteva femei aprinseră o lumânare la căpătâiul moartei. Intre timp a sosit și tușa Anicutei, să lase și ea o lacrimă pe rămășițele pământeste ale surorii spălătorese.

A doua zi, doi bătrâni, tatăl și mama Eliței împreună cu vecinii se reîntorceau pe înserate dela cimitir. În jurul lor e liniște de mormânt. Pe obraji tuturor se găseau încă urme de lacrimi. Din departare se mai auzea dangătul clopotului și glasul Anicutei care întreba pe fiecare în parte:

„Așa-i că n'a murit mama!?!...”

I. Filipaș

CRONICA RIMATA

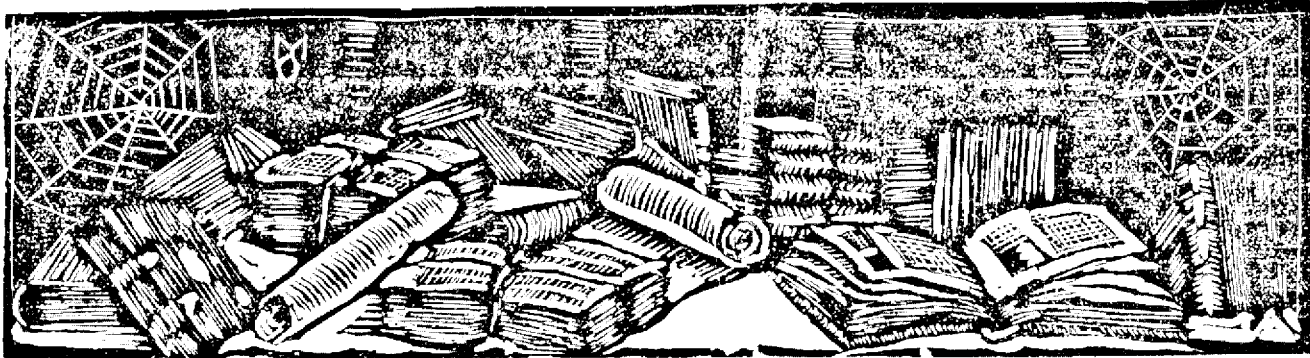
A întârziat, se vede, iarna ăstui an,
Așa cum întârzie-ori ce golan
În colț de stradă,
Ca să-și vadă
„Puștanca” lui... și ea 'n întârziere,
Că s'a gătit cam mult, pentru „vedere”!

A întârziat, că iarna ce-i, decât
Tot un golan, cu-un șal bălan la gât
Și care luni întregi rămâne 'n stradă,
Râzând ca o nebună în zăpadă!...
Ce-i pasă ei, că vântul suflă greu,
De-ți pare că răsuflă Dumnezeu!?
Ce poate ea să simtă, când o viață,
N'a fost decât un bloc enorm de ghiță!?
Și cum ar mai putea ceva s'o doară,
Când peste tot ce trece ea, omoară!?

Că dacă până-acuma n'a venit,
Am să vă spun, tot ce am auzit,
(Mi-a spus-o, raza soarelui de-aseară,
Ce nu voia cu-apusul ei, să moară.)
Mi-a spus-o c'a'ntălnit-o prin Urali
Și că purta șoșoni rusești, de-i tari,
Dar că în colț era goală goluță,
Și aducea mai mult, cu o maimuță!
Bătută de-atât vânt și-atâtea ploii,
Frumosu-i șal bălan, era noroi!...
N'avea pe trup o fustă, dar în mâini,
Purta manșon, făcut din șapte căini,
Și se plângea la toți de Soviete:
„În România nu mai viu, băete,
Că frică-mi e, c'o să mă ia la goană,
Crezându-mă că viu ca o spioană!”

A întârziat, și vine fără ea
Acelaș Moș Crăciun, ca să ne dea
Prilej de vorbă lungă și oftări,
Desprinse din trecutul altor zări,
Când iarna era iarnă; vara, vară
Și-avem belșug și liniște în țară...
Azi, bietul Moș Crăciun, când o vedea
Că'n țară nu găsește-un fulg de nea,
Tăcut și bun cum este, cu noi toți,
Din barba lui și-o mai scurta trei colți
Și aruncând-o'n vânturi, o să cadă
În fulgi ușori și limpezi de zăpadă.

Pan

Cărți-Reviste

„Mărgăritare negre”. — Poeme. — Ediția III-a definitivă. — Editura Cartea Românească. — Unul dintre criticii noștri autorizați a scris cândva: „Stamatiad, omul, e cheia operii sale”, și avea multă dreptate. Ultima ediție a Mărgăritarilor negre ne prilejuește, reveniri de-o clipă, în lumea poeziei pe cât de adevărate, pe atât de frumos împletită. Personal în construcție și ritm, Stamatiad se încadrează în generația din care face parte, numai prin accentul simbolului. Dincolo de acest simbol Al. T. Stamatiad rămâne singur, ca o șuviță de vânt adormitoare, rătăcită de furtuna care-a trecut.

Un veritabil accent al simbolului poeziei îl dă în versurile de mai jos.

„Plimba arcușul pe viară
Și toți râdeam de cântul lui:
Durerea care-l sfâșiasc
El n'o 'nfrătea cu-a nimănu!

Durerea care-l sfâșiasc
Azi el o cântă orișicui:
Și plânge-arcușul pe vioară
Și plângem toți de jalea lui!”

Una dintre cele mai frumoase simfonii, scrise în limba noastră, rămâne incontestabil minunata Simfonie a Toamnei, închinată unui suflet, care înțelegându-l ca nimeni altul, plânge odată cu poetul pe paginile cu versurile:

„Coboară toamna 'ntunecată,
Mi-e tinerețea sfâșiată.

Tăcerea curge ca o apă,
Singurătatea mă îngroapă!”

sau:

„De treizeci de zile, iubito, e ceață și plouă afară
Și nimeni nu trece pe stradă și nimeni nu-mi
sună la scară.”

De treizeci de zile e noapte, căci soarele-i mort
ca și luna,
Funingine, plumb, umezeală și plouă, iubito, în-
truna!”

sau:

„Și străbați cu ochii zarea
Până 'ntr'un târziu,
În amurgul trist de toamnă
Mă aștepti să vin.

Iar când noaptea se coboară —
Lumea 'ntunecând —
Pe obraji, din ochi, îți pică
Lacrimi tremurând”.

și ultima:

„Iubito, e toamnă târzie
Și viața mi-apare-un spital.
Iar lumea — o veche flașnetă
Ce cântă banal.

Iubito, e toamnă târzie
Și zările toate se 'nchid,
Burează cenușe pe 'ntinderi
Și totul e vid”.

Despre restul poemelor mari, atât prin întindere cât și prin concepția lor, acele minunate bucăți: „A mea ai fost”, „În viitor” și „Mi-e sufletul o creangă”, s-au scris pagini întregi și o revenire asupra lor ne-ar obliga la reproduceri prea numeroase, ceea ce nu ne îngăduie spațiul revistei.

Și după ce ne-am ocupat, atât cât ne-am priceput, despre poezia lui Al. T. Stamatiad, nu putem trece neobservată ținuta noului volum. Elegant, ca însăși autorul, volumul „Mărgăritare negre”, ediția III-a, face cinste editurii care l'a tipărit amintindu-ne gustul poezilor francezi, de mari orienturi.

„File rupte din cartea războiului”, — însemnări. — de Gheorghe I. Brăteanu. — Editura Cultura Națională. Buc. — „Sunt păcatele tinerețelor, de care nimeni nu scapă”, spune autorul în „cuvânt înainte”. Nouă ne-ar fi plăcut să fie mai puține păcate și mai mult adevăr istoric, ceea ce nu se prea remarcă din cartea dlui G. I. B. Interesant cap. intitulat „8 August 1916”, în care fiul lui Ionel Brăteanu, justifică într-o care care măsură ținuta de ezitare a omului politic, chemat să conducă destinele țării în marele războiu al întregirii naționale. În restul cărții „voluntarul” G. I. B. așterne pe hârtie notele de războiu, dovădind un talent minor, pentru vremurile epocii din 1917—1918. Nici chiar în capitolul intitulat „Sânge și cenușă”, d. Gheorghe I. Brăteanu, nu reușește să dezvolte „vârtejul greoi, care culcă toată lumea la pământ”.

Dacă d. I. G. B. încerca transcrierea documentului istoric, fără comentarii și mai ales fără descrițiuni șablon, ar fi realizat o frumoasă operă. Cartea scrisă însă, așa cum ne-a fost dată, se încadrează alături de ori care din cele cuprinzătoare de note de războiu, ceea ce nu ni se pare destul pentru figura omului.

„Mamina”, roman de Al. Lăscarov-Moldovanu. — Ediția II-a. — Editura „Cugeta-rea”. — Scriitorul Al. Lăscarov-Moldovanu, crescut într-o animată tradiție nu poate concepe conținutul unei cărți, decât așa cum se cere însăși cartea: instructivă, morală și bună. Prin „bun” înțelegem la d. Al. Lăscarov-Moldovanu nu atât calitatea cărții, cât a figurelor alese de dsa, întru formarea totului. Eroi cărților dsale se desprind din propria-i faptură și alegerea postului de emisiune radio-București, a fost cea mai fericită, când a dat sătenilor un sfătuitor atât de censecvent în ținută și a cărui morală se suprapune la milimetru cu acțiunile vieții sale.

„Mamina”, ultimul dsale carte, subtitulată roman, bănuim că este un veritabil crâmpeliu de viață, desprins elegant dintr-o lume în care adulterul era un condamnat moral; iubirea dintre soț și soție, încadrată în desăvârșita atenție la creșterea copiilor, formând adevărata bază a societății. Știm că o mare parte dintre scriitorii de azi detestă acest gen de literatură, și îi înțelegem destul de bine. Majoritatea acestor scriitori, n-au trăit vremurile, când banca din parc forma simplu decor poetic în ținuta intimă a îndrăgostiților; și când aleile adumbrite de castani se înfiorau plăcut de străngerile pline de timiditate ale perechelor rătăcite pe întinderea lor.

„Mamina” e construită de autor în ge-

nul unei drame în trei acte. În prima parte autorul pregătește viitoarea acțiune, în cadrul unui decor de adevărat basm. Tribuca (Mamina) și Ian, hărăziți unul altuia se căsătoresc, altoindu-și noui bucurii cu venirea pe lume a fiecărui nou făt. Spre sfârșitul actului prim un trăznet ceresc doboară pe Irișel. Cetitorul începe a bănui că autorul s'a inspirat din Biblie „Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului bine cuvântat!”. Mamina înțelege în durerea ei vrea Cerului și se pregătește de noui jertfe.

În partea doua, acțiunea culminează logic și potrivit aleasă de autor. Eroi se luptă cu viața în epoca dezastrului nostru istoric, tragedia mai mult decât însângera-tă a retragerii, pentru ea în mijlocul luptelor dela Mărăști, căminul frânt în două al Maminei și a lui Ian, să înscrie o nouă mare durere, căderea lui Gri, ia postul de onoare.

În ultimul act, urmează o acțiune de reculegere, cu emoții vibrante și pline de înțelegere umană. Căminul infiripat cu zeci de ani în urmă, altoește noui căminuri, și martorul lor de totdeauna este acelaș moș Vasile, cu măiestrie reliefat de pana scriitorului Al. Lăscarov-Moldovanu.

„Mamina” rămâne cea mai reprezentativă carte de educație morală, atât prin subiectul ales, cât și prin construcția acțiunii și frazei.

„Foc în hanul cu tei”, roman în două volume de I. Peltz. — Editura „Adevărul”. După succesul avut cu romanul „Calea Văcărești”, eram îndreptățiți să așteptăm dela I. Peltz un roman, cel puțin tot așa de bun, și dsa s'a și grăbit să ni'l dea în „Foc în hanul cu tei”. Romancierul Peltz, căci e un veritabil romancier, are o mare calitate: scrie cum vorbește. Nu caută fraza, și mai ales n'o țiselează; ceea ce dă impresia autenticului. Presărat cu prea multe „expresii”, din jargonul haimanalelor din Capitală, autorul se plasează direct în acțiunile lor intime, bănuindu-l permanent printre „negustorii ambulanti” și „caramangii”. Imprumutând ceva din ținuta-i proprie, eroului principal Micu Braun, și-a desirat destul de accentuat multe din identificările personale în acțiunea zbuciumată a „aiuristului” Ioină, zis și Ionel. Ioină și Mahală la patrat, minus cinstea profesională a celui de-al doilea, ni'l indică pe însuși autorul cărții, intitulată romantic numai „Foc în hanul cu tei”.

Imprumutând cu multă circumstanță maniera balzaciană, și orientându-se fără se vrea poate, din „Craii de Curtea Veche” a lui Matei Luca Carageale, d. Peltz a în-săilat o foarte autentică schiță umanitară, a lumii celor năpăstuiți și fără noroc!

Fostul depravat al Americii, bogătaşul de mai târziu Micu Braun, a fost ales fericit de autor, ca punct de reper pentru un roman de maniera celui de care ne ocupăm aici. Balada dragostei, interpretată de cele două Lize (Braun și Blum) aduce un efect puternic în paginile romanului; mai ales când ambele visează înlănțuiri pătimase cu acelaș tip, indicat de autor în persoane lunatecului Ioină. O altă figură a romanului, care aduce acțiunea pe planul pur sentimental, este acel Bursuc, pe care autorul s'a mulțumit să'l schițeze numai.

Restul personajilor, cari clădesc paginile romanului, conștiincios dezvoltate și ori ce retușe n'ar fi făcut, decât să le strice forma goală și plină de viață.

„Foc în hanul cu tel”, cu micile scăderi stilistice, îngăduite de întinderea romanului și cu prea mult „sentimental”. În ansamblul unei atât de bine pregătite acțiuni de umilire contra umilităților predestinate, rămâne un roman de succes și înscris în activitatea scriitorului, o bine meritată laudă; ceia ce este foarte mult pentru un autor socotit încă al tinerii generații.

a. n.

Dr. Gh. Ciuhandu :

„Mântuirea mea — Dumnezeu”

Poem teatral biblic în trei tablouri

Arad, 1934

Biblia a constituit totdeauna un însemnat izvor de inspirație în artă. Pentru artele plastice tema religioasă a fost predilectă. Nu mai puțin, literatura a pornit adesea dela ceea ce oferă Cartea Sfântă. Prin bogăția impunătoare a temelor, prin dramaticismul situațiilor, prin varietatea și gravitatea conflictelor pe care le conține. Scriitorii a atras atenția scriitorilor, dându-le material pentru operele lor. Este destul să amintim, — între atâtea, — teatrul cu subiecte din Vechiul Testament, al lui Racine, sau poezia de inspirație religioasă a Romanticismului.

Pornind tot dela izvoare luate din Sf. Scriptură, părintele Protop. Dr. Gh. Ciuhandu a scris un poem teatral în trei tablouri. De multe ori, la oamenii consacrați unei serioase activități spirituale, cu o tiranică disciplină ce încatușază ca o armură grea, — cum sunt cercetările istorice, — se întâlnesc tendințe de evadare spre lucrări în care jocul imaginației să se poată mișca mai liber. Incercându-se într'un gen pur literar, părintele Dr. Ciuhandu nu a trecut însă dincolo de materialul religios pe care-l frământă cu strălucită competență în studiile sale. Cel care este atât de stăpân pe conținutul și sensul Cărilor Sfinte nu-și putea alege ca subiect pentru

poemul său decât ceea ce îi oferea, — cu atâta dărnicie în cazul de față, — chiar Sf. Scriptură.

În tabloul I, acțiunea poemului este plasată în anul 167 înainte de Hristos, în orașul Modin, la Apus de Ierusalim. Ea leagă printr'un fir central o serie de scene din viața Evreilor în timpul robiei asiriene, prezentând luptele acestui popor pentru redobândirea libertății lui politice și religioase. Evreii sunt conduși de preotul Matatia, care-i mustră tunător pentru îndepărtarea lor dela credința în Dumnezeu și se roagă Cerului pentru iertarea păcătoșilor. Revenind pe calea dreptei închinări. Dumnezeu face semnele așteptate de preotul Matatia pentru a porni la războiul care le va aduce victoria. Tabloul II și III ne înfățișază pe preotul Zaharia din Ierusalim rugându-se pentru soarta nefericită a poporului evreu. Arhanghelul Gavriil îl vestește că i se va naște fiu (Ion Botezătorul). Îndoindu-se, preotul este pedepsit cu muțenia.

Poemul acesta concretizează situația dramatică a Evreilor în veacuri de resiriste din Testamentul Vechiu (ca și în cele următoare, de altfel). Anume, un popor la care idealismul vizionar, misticismul, sunt împletite cu raționalismul cel mai realist. De aci pendularea aceea între prosternarea în fața Divinității și îndepărtarea de Dumnezeu. În momentele de căință sprijinul divin este prezent și vizibil în soarta poporului ales, pentruca apoi, căzând din nou în păcat, să revină și nefericirile. „Tragicul poporului evreu, cum spune autorul în prefață, se rezumă în nenorocirea sa de a nu-L fi recunoscut și urmat pe Mântuitorul”. A înțeles greșit, sau nu a înțeles glasul profetilor.

Insușindu-și intenția moralizatoare, poemul urmărește în mod vizibil și mărturisit scopul trezirii religioase în zilele noastre. Materialismul epocii ne-a îndepărtat atât de mult de Mântuitorul, că soarta noastră națională amenință să se asemene până la identitate cu a Evreilor de odinioară.

Poemul are în atmosfera lui totală un covârșitor ton mistic, explicabil și prin culoarea vremurilor, dar mai ales prin forma în care este scris. Alcătuit numai din citate luate din Sf. Scriptură, el dovedește o uimitoare stăpânire a materialului biblic de către autor. Este un mozaic prețios în care se îmbină în chip armonios atâtea frânturi de adorație divină din Vechiul Testament.

Dr. Vágvolgyi Ludovic, prin rabin în Arad, publicând un foileton într'un număr din Aradi Közlöny, se exprimă elogios despre poem și autor, pe care-l apreciază pentru amănunțita sa cunoaștere a Bibliei.

Al. Dima:

Izvorul folkloric al poeziei religioase a lui

Ion Pillat

Extras din revista „Gând Românesc.”

D. Al. Dima, criticul de lucidă și pătrunzătoare analiză din „Aspecte și atitudini ideologice”, se ocupă în studiul de față de motivele folklorice care stau la baza inspirației religioase a lui Ion Pillat.

Precizând tradiționalismul poetului ca element fundamental în poezia sa de maturitate, d. Dima înlătură părerea celor cari vedeau în lirica religioasă a lui Pillat o influență ce ar fi venit din Rilke. Avem deci de a face și în această poezie cu un tradiționalism ce îmbracă doar haina religioasă. De altfel distanța între poetul german și cel român este subliniată și în tonalitatea misticismului lor religios, care la Pillat este specific folklorului românesc.

Afirmațiile preliminare sunt dovedite apoi prin confruntarea „Legendelor Maicii Domnului”, adunate de Sim. Fl. Marian, cu poemele religioase din volumul „Biserica de altădată”. Se stabilește cu precizie paralelismul, identificându-se motivele folklorice cari i-au servit scriitorului ca izvoare de inspirație, și se subliniază asemănări formale și procedee luate din poezia populară. Negreșit, faptul nu scade cu nimic din valoarea liricei religioase a poetului; din contră, îl fixează fără contestație în cadrul tradiționalismului nostru, învederându-i arta cu care a știut să utilizeze izvorul popular. Pentru amatorii de exotism, un îndemn la o apropiere cât mai strânsă de realitățile sufletului românesc, atât de bogat în nuanțe și emoționant în concepții.

M. Paun

Gh. Atanasiu: Adelina, roman. Editura „Cartea Românească”. Timișoara. Lei 50.

N'am înțeles de ce autorul prezintă romanul său „Adelina” „ca un ecou îndepărtat, ca o destăinuire tanică pentru Adela — eroina din romanul cu acelaș nume al dlui G. Ibrăileanu”. N'am găsit nici o legătură, decât ecoul foarte îndepărtat al potrivirii de nume. Incolo romanele merg pe două linii paralele cu totul distinct. Adelina este romanul reabilitării fetei care a greșit, al dreptului de iubire peste barierele strâmte ale minciunilor convenționale și în acest gen, eu cred că romanul dlui Atanasiu e mai mult un ecou al lui Paul Marguerite, de cât al lui G. Ibrăileanu. Dar numai prin filiațiune spirituală, pentru că Adelina este un roman decent și autorul nu vânează efecte ușoare prin etalări pornografice.

E un roman bun și bine scris, stil ușor, cursiv. Ii lipsește uneori cizelarea. Dl Ata-

nasiu pare ca s'a molipsit dela marii noștri romancieri, cari, și „fabrică” lucrările, fără să le revadă stilul. Altmintrelea dl Atanasiu ar fi înlăturat unele platitudini stilistice ca acestea „Slănic! Stațiune balneară și climaterică, cunoscută sub denumirea de Perla Moldovei”. Sau greșeli supărătoare „Iubirea Adelinei sinceră necondiționată... mi-a dovedit virtuozitatea (?) ei... ori nonsensuri: omul e un nimic în plus. Și e păcat că aceste neglijențe ratează pasagii întregi.

O. m.

„Din țara cu bobi de aur”, poezii de Romulus Fabian. — Lugoj. — Un „caet” de 39 de pagini, cu versuri slabe. Facem din această afirmație o adevărată confesiune de credință. De-aceia trecem peste obiecția că, a face critică poeziei, este de vârf indiscret bot de bou în caudoarea crinilor, une ori ofiliți, dar, totuși, crini. Ori, aici nu e cazul.

Părintele Fabian are, aproape peste tot, atitudinea de actor, care nici nu-și simte rolul, necum să-l trăiască. Așa dsa „geme de foame și vrea să mănâce”, din pământ. (Flămând.) Țăranii dsale udă semănătura cu lacrimi, (Bobi de aur) poate pentru un eventual caz de secetă, ș. a.

În felul acesta, poetul trece, sub neplăcutul clar de lună, o mulțime de licențe (?). Se 'ndoie (se 'ndoaie); pulber (pulbere), leg(leagă), se las', fr' tin' etc. sau comparații: iubita-i trece pe alături „ca un car de fân”; iar dânsul privește 'n urma ei „ca un bou flămând”. (Ea.) Citez pe cele mai curioase numai.

Dar e și „îndemânatic, ca un vechi pabaric”, schițând „un moșneag, purtând în spate cerul și 'n mână un toiag”. Și mai norocos în:

In casele nostre

Ascunse pe vale,

Tot gându-i durere,

Tot glasul e jale. (In casele nostre.)

La fel în bucățile: „Din codrul de bezră”, „Zăpada”, „Din câmp” și „Aproape de Satan”.

Și-acum să ne întrebăm. Putea-vor răzbi aceste trei-patru poezii slăbuțe, între zecile de poezii bune ale atâtor poeți de talent, pe care-i avem?..

Răspunsul e un categoric „Eu!”

(p. b.)

Onisifor Ghibu: Acțiunea catolicismului unguresc și a Sfântului Scaun în România întregită. Deosebirile confesionale nu sunt de dorit pentru liniștea și solidaritatea unui stat, mai ales atunci când o înaltă autoritate bisericească activează, voit sau îndusă în eroare, împotriva intereselor acelui stat. E situația statului nostru după acordul dela Roma. La Vatican, dușmanii păcii

și ai tratatelor și-au vârit reprezentanții lor, cari au reușit să transforme acțiunea spirituală a înaltului for catolic într'una revizionistă, bine deghizată și ingenios susținută.

Dela Roma papală, pleacă ordine și instrucțiuni cari se adresează cultelor catolice dela noi, fără a se ține seamă de faptul că Ardealul e o provincie a României. Situația lui o arată mereu ca aparținând statului vecin și revizionist.

Dl. dr. Onisifor Ghibu, distinsul profesor universitar, scriitor și membru al Academiei Române, este unul dintre puținii cunoscători ai relațiilor confesiunilor minoritare cu Vaticanul și al acțiunii revizioniste a catolicismului în România, probleme pe cari le studiază cu râvnă de savant timp de mai mulți ani.

Rezultat al acestor cercetări și cunoașteri, e opera vastă pe care a tipărit-o recent, într'un volum de o mie pagini, ce cuprinde o serie înfinită de documente, caracteristica esențială a lucrării, astfel că această carte erudită constituie un monument de

aroumentatie într'un domeniu atât de delicat ca al credinței.

A recența opera d-lui prof. O. Ghibu este o imposibilitate, mai ales în cadrul unei reviste cu spațiul restrâns. Nu putem decât sublinia valoarea ei integrală, atât de bine venită într'un moment de nesiguranță și dușmănie contra noastră.

Materialul vast a fost orânduie de ilustrul autor cu multă măiestrie, pe capitole, alături de documentele și traduceri prețioase intercalate. La sfârșit, în zeci de pagini, toate capitolele, autorii, numele citate, etc., sunt arătate într'un cuprins admirabil redactat.

Cartea d-lui dr. O. Ghibu este destinată unui număr restrâns de cercetători și cititori. O găsim însă recomandabilă pentru toți intelectuali români, atât pentru informațiile și materialul senzațional, cât și pentru felul obiectiv în care este gândită.

E bine să fie cunoscută de toți, pentru a ști fiecare în ce atmosferă periculoasă trăim și cum suntem amenințați din cauza ușurinții cu care cedăm din drepturile noastre.

Ion Pogana.

REVISTE

„Lanuri”, an. II. no. 13—14. — Medias. Ne pică pentru prima dată în mână și nu fără o mică părere de rău. Ce-or fi având „valahii” dela Medias cu ținuta pur personală a unor reviste din Capitală, cari au adoptat dintru început un anumit convențional ortografic, care ne interesează prea puțin pentru a-i da o atenție deosebită! Ce va fi zicând bietul tată al dlui V. Copilu-Chiatră, de-o pildă, când va fi văzând numele „pruncului” încristat negru pe alb așa cum îi place d-sale să și-l scrie!

Dar destul, credem noi, cu dramul de dojanie pe care ni-l propusesem. Revista are o ținută curată, știind să-și aleagă colaboratori în concordanță cu scopul urmărit. Nu cunoaștem anii celor cari scriu poezii atât de pesimiste, dar bănuindu-i prea puțin la număr, regretăm acordul împrumutat de aiurea, când talentul personal există. Intreg cuprinsul acestui număr dublu își are merite frumoase.

(a. n.)

Libertatea, No. 24. — Anunțăm cu plăcere cetitorilor noștri cari cunosc și au răsfoit această publicație occidentală că, numărul pus azi pe piață este al patruzeci și optulea dela apariție, adică „Libertatea” a împlinit doi ani de luptă și sacrificiu admirabil, pentru a ridica prestigiul publicității românești la un nivel superior și de invidiat.

„Libertatea” reprezintă un mare triumf

al scrisului românesc periodic, în lupta disperată a zecilor de reviste ce apar și nu se poate menține, ce se nasc cu certificatul de deces anticipat scris.

În ordinea ideologică, „Libertatea” a fost o tribună a gândului curat și nestingherit mărturisit, atât cât o poate îngădui noțiunea de libertate individuală cu respectarea dreptului de a gândi al altora. De aceea, poate e singura revistă care, în al doilea an, n'a susținut nici o polemică, nu s'a legat de nici un nume. Într'un laborator de gândire ca al „Libertății” — numele nu contează, ci ideile, concepțiile. Și revista a fost întotdeauna închinată celor mai frumoase și profunde idei umane. Libertatea a luptat mult și pentru amicitia cu Franța.

Dintr'un articol al d-lui prof. Gh. Strat, reproducem acest sfârșit: „Pentru tineretul nostru studios ca și pentru toți prietenii culturii, institutul francez de înalte studii reprezintă un post înaintat al spiritualității franceze, un lăcaș al amicitiei durabile, o cheazăie de fecundă și permanentă cooperatie intelectuală, spre care trebuie să se îndrepte, după scurgerea acestui prim deceniu, întreaga noastră grațitudine și cea mai profunde dragoste. Prin institutul francez de înalte studii, Franța, în ce are mai generos și mai nobil, cultura sa, e prezentă la noi acasă aici, pe pământ românesc...”

Progres și cultură, No. 10. — Acum doi ani, printre numeroasele reviste ce au apărut în Ardeal, am semnalat și începutul frumos și promițator al dascălilor din Tg.-Mureș, cari au făcut să apară revista Progres și Cultură. Azi, constatăm că, până când celelalte reviste au obosit, apar neregulat sau nu mai apar de loc, Progres și Cultură ne oferă număr după număr, întotdeauna frumos scris și variat, în condițiuni tehnice cari iar vădese o permanentă neliniște de mai bine și frumos a conducătorilor revistei, printre cari remarcăm pe d-nii Ion Butnaru, N. Albu și V. Netea.

Până azi, P. și C. ne-a prezentat o seamă de figuri maramureșe, într'o perspectivă nouă, văzute de d-nii dr. E. Nicoară și V. Netea, apoi numeroase studii și articole pedagogice și cultură generală, proză și poezii alese, întotdeauna admativ primit de opinia și critica românească.

Numărul pe Decembrie cuprinde versuri scrise cu talent vădit de d-nii Teodor Scarlat, V. Netea, Șt. Baciu și C. Ștefăniu, un articol „Civilizație și fericire” de I. Mică; un distins pedagog al Ardealului: V. Petri, de M. Moldovan. Despre moartea lui Cincinat Pavulescu scrie poetul cunoscut Gherghinescu-Vania.

Cronica revistelor foarte bogată și justă, o semnează d-nii N. Albu și V. Netea.

Intellectualii maramureșeni merită felicitările noastre pentru felul cum își înțeleg datoria de a servi cultura.

Revista vremii. Prin străduințele distinsului intelectual care este dl. prof. Gr. M. Cotlaru, apare la Galați revista cu titlul de mai sus, o tribună de discuțiuni libere și obiective, ajunsă la No. 5. Din redacția revistei fac parte o seamă de profesori universitari, scriitori, publiciști și numeroși intelectuali, astfel că fiecare număr din revistă aduce o seamă de colaborări prețioase, privind tot ce spiritul uman cuprinde mai frumos sub aripile-lui de foc. (I. Pg.)

Școala Vremii revistă pedagogică culturală a Asociației învățătorilor din jud. Arad a ajuns în al 5-lea an de apariție. Închinată exclusiv pedagogiei și experiențelor pedagogice ține în curent dascălimea din județul Arad, cu cele mai noi tendințe pedagogice. Numărul de față redă experiențele și rezultatele obținute cu metoda Decroly la școala de aplicație din Arad.

Nu putem îndeajuns accentua munca ce o depune dl. prof. Mariș în această direcție, atât la conducerea revistei, cât și a școlii de aplicație.

Gazeta Cărților an IV No. 7—8. E o revistă de informație literară, pe care o scoate la Ploești dl. prof. Munteanu-Râmnic. Interesante articole semnate de dnii Munteanu-Râmnic, Al. Lascarov-Moldovanu, Horia Petra-Petrescu, Gen. N. Negreanu, Val. Papahagi, Cat. Bassarabean și Decabal Șerpeșanu. Dări de seamă și informațiuni bogate. Fragmente din operele poetei Alice Soare, Șt. Alexiu, Radu Cornin etc. întregesc acest foarte variat număr.

Criterion an I. 3—4. E o revistă de arte, litere și filosofie scoasă de un grup de tineri. Pornită pe linia vechei reviste „Idea Europeană”, Criterion aduce în discuție idei și curente. E interesant, dar cam rigid și pedant articolul dlui Vulcănescu despre **Generație**. Cam forțată nota naționalistă pe care are s'o dea cu orice preț articolului d-sale despre „Brâncuș”, dl. P. Comanescu. Intre observații aduce dl. A. Golopenția despre „Situația intelectualilor români”. Variate... puncte de vedere...

Lumină din Lumină revistă de cultură religioasă apare la Timișoara sub direcția dlui Titus V. Popa. După cât știam noi dl. Titus V. Popa conducea o revistă de specialitate cinematografică „Film”. Dl. Popa e în continuare sau și-a schimbat terenul de activitate? Cred că ar putea răspunde cu multă competență articolului din revista d-sale: „**Bisericile sunt goale**” al dlui Gh. Coman. Cuvinte simțite scrie dl. I. I. Faur despre Educația generației tinere. Articole interesante de istorie bisericească iscălește Nic. Tincu-Velea.

Căminul publicația culturală a căminului „Unirea” din Focșani e la numerile 9-10 din anul al 10-lea. E o revistă mai mult de educație și cultură, decât literară. Remarcăm articolele: **Idea** la drum de Ion Diaconu. Despre „Răs” studiul psihologic al lui Bergson, scrie cineva, care nu iscălește interesante comentarii. De Ion Diaconu reproduce o nouă variantă a „Mioriției”. Literatură iscălește dnii V. Popescu-Lugoj, N. Cadioski, Telină, I. Frunzetti. Cronică artistică și însemnări dau variație numărului de față.

Plaiuri Săcelene revistă de atitudini și

probleme săcelene apare în redacția dlui V. Tudoran. Credeam că numai Bănățenii sunt orgoliși pentru ținutul lor. Iată că „Plaiurile Săcelene” veni să-mi arăte că „Săcelenii” sunt mai de frunte ca fruntea Banatului. Și s'o mai mărturisim, habar n'am avut unde vin aceste plaiuri, pe care cunoștințele mele geografice, le așezau în jurul Sibiului. Dl Tudoran mai precaut a așezat în fruntea revistei d-sale de forma „Biletelor de papagal” harta acestor plaiuri brașovene.

Revista se prezintă vioi și variat. Despre un Cămin al „Cetății Universitare” scrie dl Tudoran, care vrea musai să-l așeze în Satulung al Săcelilor. Despre Gh. Bogdan-Duică scrie cuvinte alese dl Victor

Ion Critu, despre Pădurile — natural — săcelene pîdează dl Mihai I. Teșan. O poezie bună iscălește d Al. Brân-Lemeny. Epigrame cu multă pointă aduc Victor Tudoran și N. Moisu. Note, Insernări, Ecouri variate și vioi scrise. Interesante indemnurile pentru abonați, pe cari — să ne erte dl Tudoran — i le vom fura și aplica și noi.

Satul revistă de cultură pentru popor e în anul al 5-lea și credem că și culege roade bogate. Din numărul aceste notăm proza și versurile dlor Andrei Udrea, I. C. Visarion, A. Cotruș, Dr. Cezar Cristea, Nicolescu-Buzău, S. Borea, Dr. D. Pascanu, V. Petrescu-Vrancea, D. M. Teodoru, Dr. A. Manoil, Lt. Paul Epureanu, Marin Radu-
(m. o.)

Noapte valahă

Pe stoguri de fân, proaspăt cosit,
noaptea valahă a poposit,
așa ca 'n poveste!
La gât salbe,
stele albe...
cingătoarea
ochi-ți ia...
iar pe frunte
— cât un munte —
diamant, o altă stea.

Luna-i luminează calea
și-o 'ntâmpină 'n prag
de jîtărie,
cu mult dor
și-atâta drag,
că valahul, răzimat
într'o bătă de cireș,
cușma pe căp și-a 'ndesat
îngândurat.

Undeva în depărtare,
plânge-un fluier pe-o cărare.

Mihail Axente

INSEMNĂRI

Desinteresarea publicului românesc arădan față de manifestările plastice sunt totorii și-și trage obârșia în lipsa de educație artistică dintr'un trecut ocupat de lupte naționale și economice și în lipsa de interes manifestată de pătura cultă actuală, acaparată de interes meschine politice. Colecțiile cele mai bune se găsesc din nefericire în mâinile minoritarilor, iar în locuințele bogătașilor români se găsesc ori gobelinuri familiare, fără cromolitografii fără gust ori tablouri semnate de pictor unguri. Pictorul român trebui să caute alte orientări sau să se ocupe de arta aplicată. Caracteristic pentru înapoierea artistică a păturei noastre culte e cazul pictorului bucureștean Gr. Manea, care, dacă nu e o celebritate artistică, e totuși un pictor conștiincios și cu resurse artistice mai bogate de cât pictorii minoritari arădani. Ei bine, știți câte persoane au vizitat expoziția acestuia dela Palatul Cultural? 12 (douăsprezece) într'o săptămâni. Supărat — și pe drept cuvânt — pictorul bucureștean a închis expoziția înainte de termen și a plecat, desigur cu interesante păreri despre intelectualitatea arădană.

Oare nu se știe încă în unele cercuri intelectuale, în care mai persistă orgoliul

titlului academic, că unilateralitatea e o dovadă de sărăcie intelectuală și că preocupările artistice nu stau rău unui adevărat intelectual?

Salonul oficial de gravură și desen a fost în intenția inițiatorilor o reîntoarcere spre studiul cinstit al desenului în această confuzie generală ce se face voit între lipsa de talent și falșul modernism și un îndemn spre meșteșugul anevoios, dar plin de satisfacții artistice rafinate și replein de satisfacții artistice rafinate și necompense au îndreptat spre Salon pe eternii monopolizatori ai premiilor și a tuturor întreprinderilor artistice oficiale și astăzi Salonul oficial reprezintă kilometri de hârtie desenată, discursuri, premii și cumpărări oficiale, dar numai artă nu. Gravura a fost izgonită prin colțuri, iar talentul se măsoară cu metrul pătrat. Oare criticii oficiali ce cultură artistică or fi având?

Obiceiuri ce țin de probitatea și noblețea intelectuală au stabilit schimbul între reviste ca o cunoaștere și o prețuire. E interesant că practica aceasta se mărginește numai la revistele din provincie. Oare revistele din Capitală nu vreau să ne cunoască, sau se prețuesc prea mult?

o. m.

Peste crunt alean...

*Sub opace 'ncinsă —
cerul egiptean —
leagănă trei lotuși
acolmia 'ntinsă
peste crunt alean
fără unde, totuși.*

*Trei indicatoare
pe vast orizont,
clocotul genunii:
semn pe linioare
și 'n văzduhul blond
doar, foșnesc lăstunii.*

*Cum doresc o mână
să'i strămute 'n Nord
trei reflexe pale,
pe întins ce mână
domolitul cord:
plate, reci cristale.*

P. Bogdan

NOTIE

Vechile tipărituri românești, câte se mai găsesc prin stranele din biserici, chem asupra lor atenția nu numai a bibliofilului, ci, peste tot, pe aceea a oamenilor de cultură. Prezența printre noi din veacuri vechi a câtorva exemplare răslețe, produse ale tipografiilor din Buzău, Râmnic, București și Târgoviște, vorbește îndeajuns despre unitatea de suflet, întemeiată pe unitatea de cult și de credință, a românismului de pretutindeni. Descoperirea urmelor cu polei de lumină, în câte-o biserică cu enoriași puțini, la Pădureni bună oară, sau în centre de ritm cosmopolit, ca în metropola Banatului, păstrate dealungul vremurilor din întâmplare și din nevoie, trebuie însoțită de măsuri de conservare. Bisericile noastre se reînnoiesc și se pun la punct cu cerințele vremii. Cărțile din bătrâni sunt și ele înlocuite, în acest proces de primenire, cu rodul tehnicii noi. Și în atâtea locuri, unde lipsește înțelegerea, lucrurile vechi stingheresc, fiindcă nu știu vorbi destul de elocvent pentru meritele ce și-au câștigat cât și pentru îndreptățirea la o așezare în lumina vremii actuale, spre a ne tâlmăci semnificația vieții lor în veacuri de prigoane, de împărțășanii și de nădejdi. Cui i-ar reveni în acest înțeles o sarcină de a rândui, practic și cu autoritate, ocrotire și grație acestor mărturii din alte vremuri, cari altfel se vor risipi

în indiferența ce vântură a-comă comorile spirituale ale trecutului?

„**Revista Gândirea**” a ținut să consacre dlui Lucian Blaga, ultimul său număr, ca o firească recapitulare a celor cincisprezece ani de colaborare prin vicisitudini ce sunt proprii publicațiilor periodice la noi. S'a subliniat contribuția filosofică a dlui Lucian Blaga la patrimoniul obștesc pe care autorul al unei concepții originale de gândire l'a îmbogățit și îmbogățit, urcându-i nivelul cui câte-va trepte de lumină nouă. Ne-ar fi interesat să vedem arătat de cineva cum se situează dl. Lucian Blaga în fața generațiilor nostrui și îndeosebi influența, pe care a avut-o asupra unor elemente care se formează acum sub aceleași auspicii. Problema comportă o discuție de interes larg mai cu seamă prin ceace întotdeauna astfel de fenomene au în ele rodnic dar și primejdios pentru reînnoirea spirituală și puterile de creație ale generațiilor.

Conferințele dlui O. Ghibu, au relevat prin răsunetul amplu pe care l-au avut în opinia publică de aci, o stare de spirit caracteristică în intensitatea și suprafața ei socială. Starea de apărare în care se situează tot mai mult românismul și ortodoxismul față de tendințele subversive ale unui catolicism subordonat unor scopuri politice, se face tot mai reliefată. Și ca probleme de

Stat, în elementul lor politic, țintele ce-și propun tezele dlui Ghibu, tind firese să se integreze într'o concepție dominatoare în viața publică. Interesul pe care, de altăparte, aceste chestiuni îl stârnesc în mase, dovedesc o fericită participare a obștei la desfășurarea unor curente, de a căror direcție și plinire, atârnă în măsură covârșitoare viața de mâine a neamului.

Intr'un cămin de domnișoare, în clasa șaptea sau în alt cadru de adolescență vibratilă, — azi, la cincizeci de ani de la moartea încântătoarei Musia, nu se mai scriu jurnale intime, nici nu se mai pictează. Fetele de familie bună fac sport și, mai ales, scriu romane. Dela Maria Bashkirtseff acesta-i drumul până la domnișoara Erastia, Marta, Delia Anita, și cele care vor urma cu romane în care nu se petrece nimic, oricât ar căuta recenziții să se substituie autoarelor, cărora nimeni nu le va putea de ceace un anumit Flaubert, Dostoevski, și alți domni, cu barbă, urți și prea puțin politicoși, au dobândit prin veghe de-o viață, prin muncă și cu conștiința torturată de-un ideal de artă. Ci moda, publicul, editorul, cer romane. Și atunci, Porfirita, Doinița, Henriete și atâtea alte Marte, vor scrie romane. Ce-i drept ele nu mai pictează, nu țin jurnal intim și nu mor de fizie la douăzeci și doi de ani. Dimpotriva... (t. v.)

Cărți primite:

- „Flori alese din Les Fleurs du mal“, traducere în versuri din limba franceză de A. Philippide, Editura Cultura Națională.
- „File rupte din cartea războiului“, însemnări din război, de d. Gheorghe I. Brătianu, Ed. Cultura Națională.
- „Mângâierile panterei“, roman, de Mihail Sorbu, Editura Adevărul.
- „Mite“, roman, de E. Lovinescu, Editura Adevărul.
- „Tragedia lui Lassalle“, de Marcelle Fauchier Delavigne, Editura Adevărul.
- „Prima aventură“, nuvele, de Sera Furpa, Editura Adevărul.
- „Mărgăritare negre“, poeme, de Al. T. Stamatiad, Editura Cartea Românească.
- „Mileniul“, de Sever Stoica.

Reviste:

- „Căminul“ publicație culturală a căminului „Unirea“ din Focșani, anul X, Nr. 7, 8, 9 Sept. Noemb. 1934.
- „Școala Vremii“, anul V, Arad, Noemb.-Dec. Nr. 9—10.
- „Satul“, revistă de cultură pentru popor, anul V, Nr. 49, Dec. 1934. București.
- „Progres și Cultură“, an. II. No. 10, Dec. 1934. Tg-Murăș.
- „Gând Românesc“, anul II. No. 11, Cluj.
- „Lumină din lumină“, revistă de cultură religioasă anul I, No. 6—8, Sept.-Noemb. 1934. Timișoara.
- „Revista Vremii“, socială, literară, polemică, Galați an. I. No. 5 Noembrie 1934.
- „Libertatea“, an. II. No. 23, 5 Dec. 1934. București.
- „Gazeta Cărții“, an. IV. No. 7—8, Noembrie. Ploești.
- „Plaiuri Săcelene“, an. I., No. 11, Noembrie. Săcele.
- „Banatul Literar“, an. I. Timișoara, Octombrie. No. 2.
- „Arta și omul“, an. II. No. 16—17, Octomb.-Noem. 1934. București.
- „Mugurul“, an. V., No. 2. Oct. 1934.
- „Viața Basarabiei“. No. III. No. 12. Chișinău. Dir. Pan. Halippa
- „Gândul Vremii“. An. II. No. 10. Revistă de ideologie Iași. Redactor Mihai Uță.

Ziare:

- „Vestul“, an. V., No. 1260, Timișoara.
- „Steaua Transilvaniei“, an. I. No. 20, Brașov.

LEI 10.—

Lovrov & Co., Arad